

Detail #24

Het dak, plat of schuin?

Het is een vraag in het genre Rolling Stones of Beatles? Michael Jackson of Prince? Reve of Hermans? Of Mulisch? Koolhaas of Kollhoff? Amsterdam of Rotterdam? Soms is het gewoon tijd om kleur te bekennen, hoe banaal ook. Voor de leuk. Wat vind jij eigenlijk?

Geen idee. In het algemeen schuin. Denk ik. Als het om huizen gaat dan. Eengezinswoningen om precies te zijn. Da's fijn, zo'n schuine kap, een zolder voor van alles. De was, de rommel, een logeerkamer, verkleedpartijen, verstoppertje, oude spullen, mooie spanten, de verwarmingsinstallatie (oh nee, wko), de hitte in de zomer. En het geeft een prettige uitstraling in de buurt. Een fijne overgang van de bebouwing richting de hemel. Met dakpannen. Geborgenheid, hier wordt gewoond.

In Nagele dachten ze daar radicaal anders over. Hier is in de jaren vijftig na de oorlog een nieuw dorp gebouwd op nieuw aangelegd land, de Noordoostpolder. Architectengroep 'de 8 en Opbouw', met vertegenwoordigers van het Nieuwe Bouwen, kreeg in Nagele de kans om haar ideeën te realiseren. Toonaangevende ontwerpers zoals Gerrit Rietveld, Aldo van Eyk, Cornelis van Eesteren, Mien Ruys, Jaap Bakema, Lotte Stam Beese en Mart Stam werkten mee.

Nagele was een waanzinnig experiment voor de woningbouw op een ongekende schaal. Hier werd een heel nieuw dorp gemaakt volgens de principes van het Nieuwe Bouwen. Het dorp is strak opgezet; een groot veld vormde het centrum waar iedereen zou samenkomen, daaromheen kwamen woningen geschakeld rond een eigen veld (het woord hof is hier niet op zijn plaats). Dit alles werd ingekaderd door een dikke bosrand, als beschutting tegen de polderwind. En de ambities waren groot. De arbeider met zijn gezin, die tot dan toe bij de boer op zolder of in het tuinhuis woonde, kreeg hier zijn eigen doorzonwoning met tuin en slaapverdieping. Met een fijne woningplattegrond; zes meter breed, zes meter diep, een

keuken in de bijbouw en vier slaapkamers boven met inbouwkasten.

Geen zolder.

Een zolder was not-done. Men vond het hopeloos ouderwets. Een zolder werd in verband gebracht met de benauwde oude stad, de smalle straten en kleine huizen. En dat wilde men niet meer. Het was zelfs verkeerd om een zolder te maken, getuige een brief die te zien is in het museum. Onethisch. Het leven had kennelijk geen rommelzolder meer nodig. Alles zou passen binnen de lijntjes.

Het leverde een dorp op zoals de wijk Pendrecht in Rotterdam, maar dan met alleen doorzonwoningen. We waren er op een grauwe dag. Het grote veld lag er uitgestorven bij. Te groot om lekker op te spelen. De straten waren breed, evenals de stoepen en de voortuinen. De ruimte waaierde aan alle kanten weg. Beschutting was, afgezien van de tuinschuttingen, ver te zoeken. Alle platte doorzonwoningen (van Rietveld) zijn hetzelfde, behalve het paneel tussen de ramen van de begane grond en de eerste verdieping. Dat heeft per veld een andere kleur. Rood, geel, oranje, groen, blauw. Onze kinderen hadden er al hun zakgeld voor over als we hier maar niet naartoe zouden verhuizen.

Louis Van Gasteren maakte in de jaren zestig een boeiende documentaire over de totstandkoming van Nagele. Mannen met sigaretten buigen zich over tekeningen en maquettes. De voice-over spreekt in deftig Hollands over de 'bevrijde arbeider' en de culturele kern van de Noordoostpolder Emmel-eurd, waar vrouwen achter de wandelwagens lopen. De enthousiaste, toekomstgerichte toon is aandoenlijk, evenals de ideeën over de maakbaarheid van de samenleving. Als ware het de Truman Show. Het is allemaal te zien in Nagele en in het Museum Nagele. Het zit ook in een sympathiek voormalig kerkje van architectenbureau Taen en Nix. Met plat dak.

Marjolein van Eig

